

VALSTYBINĖS ŠVIETIMO STRATEGIJOS ĮGYVENDINIMAS LIETUVOS BENDROJO LAVINIMO MOKYKLOSE

Pagrindiniai klausimai:

- Ar mokyklų valdyme dalyvauja mokyklų bendruomenių nariai?
- Kaip Lietuvos mokyklose plėtojamos paslaugos vietos bendruomenei?
- Ar mokyklos teikia paramą gabiems ir nepažangiems mokiniams?
- Ar mokyklose taikomi šiuolaikiniai mokymosi metodai ir mažinamas mokymosi krūvis?
- Ar mokytojai ir mokyklų vadovai jaučia kvalifikacijos tobulinimo poreikį?

Lietuvos švietimas yra kryptingai vystomas pagal ilgalaikę programą – Valstybinę švietimo strategiją 2003–2012 metams. Ji patvirtinta 2003 m. liepos 4 d. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimu Nr. IX-1700. 2005 m. sausio 24 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė nutarimu Nr. 82 patvirtino Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatų įgyvendinimo programą. Šioje strategijos įgyvendinimo programoje detalai numatyti švietimo atnaujinimo darbai ir jiems reikalingos lėšos. Valstybės ir visuomenės pastangomis per 2003–2012 metus yra įgyvendinami šie pagrindiniai švietimo plėtotosieji siekiai:

- kuriama veiksminga ir darni, atsakingu valdymu, tikslingu finansavimu ir racionaliu išteklių naudojimu pagrįsta švietimo sistema;
- plėtojama tęstinė, mokymąsi visą gyvenimą laiduojanti ir prieinama, socialiai teisinga švietimo sistema;
- užtikrinama švietimo kokybė, atitinkanti atviroje pilietinėje visuomenėje ir rinkos ūkyje gyvenančio asmens, visuotinius dabarties pasaulio visuomenės poreikius.

Valstybinės švietimo strategijos įgyvendinimo programoje, kaip įprasta modernioje veiklos programose, taip pat nustatyti ir bendrieji bei kiekvienos veiklos krypties rodikliai. Šie rodikliai švietimo sistemos vystymąsi labiau parodo nacionaliniu mastu. Menkiau su švietimu susiję asmenys apie visą švietimo sistemą paprastai sprendžia pagal konkrečią mokyklą, kurioje mokosi jų, giminaičių ar kaimynų vaikai. Todėl įdomu, kokias naujas galimybes Valstybinės švietimo strategijos įgyvendinimas sukuria pavieniams Lietuvos gyventojams ir vietos bendruomenėms.

Valstybinės švietimo strategijos deklaruojamų tikslų ir siekių pagrindu galima aiškiai apibrėžti bendrojo lavinimo mokykloms ir vietos bendruomenėms svarbius rodiklius ir pagal juos nustatyti, kaip Valstybinė švietimo strategija keičia kasdienę šalies bendrojo lavinimo mokyklų ir jų bendruomenių veiklą.

Po atliktos šalies bendrojo lavinimo mokyklų vadovų apklausos galima daryti šias išvadas:

- Nustatant mokyklos vystymo(si) kryptis aktyviausiai iš mokyklos bendruomenės narių dalyvauja mokytojai, rečiausiai savo nuomonę reiškia mokinių tėvai. Tik maždaug trečdalyje šalies bendrojo lavinimo mokyklų tėvai pakankamai aktyviai išreiškia savo nuomonę.
- Mokytojų noras dalyvauti atliekant vidaus auditą priklauso nuo to, kiek demokratiškas jų mokyklos vidaus gyvenimas.
- Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos yra atviros vietos bendruomenei ir pakankamai aktyviai teikia paslaugas netoli mokyklos gyvenantiems, bet su ja tiesiogiai nesusijusiems asmenims. Iš teikiamų nemokamų paslaugų labiausiai paplitusi galimybė naudotis mokyklos kompiuteriais ir internetu, sporto aikštelėmis ir sporto sale, kitomis mokyklos patalpomis. Iš mokamų paslaugų – ilgalaikę įvairių mokyklos patalpų nuoma ne pamokų metu.
- Dauguma šalies bendrojo lavinimo mokyklų jau sukūrė arba šiuo metu kuria paramos nepažangiems bei gabiems mokiniams sistemas, mokinių kontrolinių darbų skyrimo ir mokinių namų darbų apimties derinimo, vienodo mokinių pasiekimų vertinimo tvarkas.
- Maždaug devyniuose dešimtadaliuose visų šalies bendrojo lavinimo mokyklų daugiau nei pusė mokytojų stengiasi nuolat tobulintis.
- Mokyklų vadovai labiausiai siektų pasitobulinti savo vadybos, užsienio kalbų, psichologijos, informacinių technologijų ir teisės žinias bei įgūdžius.

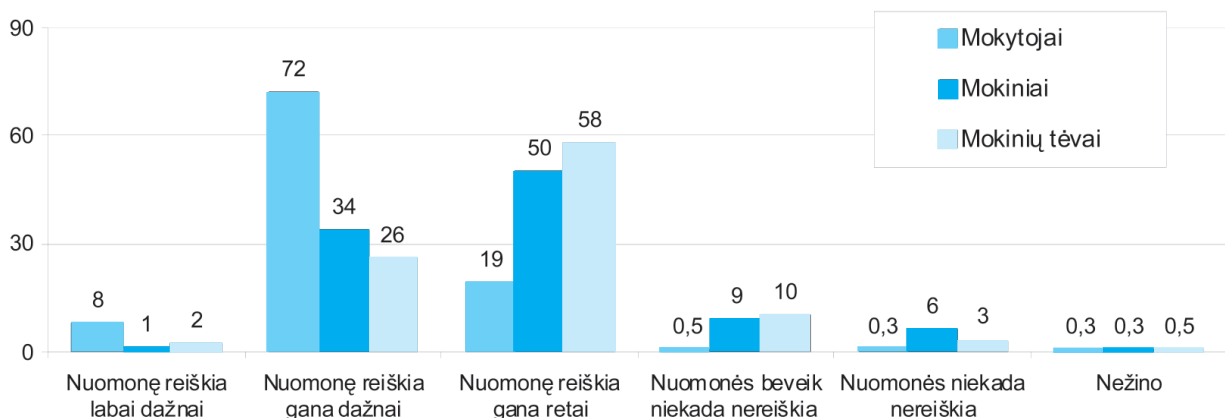
Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 m. nuostatose numatytos bendrųjų tikslų įgyvendinimo priemonės sugrupuotos pagal penkias prioritetas: valdymo tobulinimas, infrastruktūros tobulinimas, paramos tobulinimas, turinio tobulinimas, personalo kvalifikacijos tobulinimas. Rengiantis mokyklų vadovų apklausai, kiekvienai šių krypčių, atsižvelgiant į Valstybinės švietimo strategijos rodiklius, buvo parengti bendrojo lavinimo mokykloms ir vietos bendruomenėms svarbūs rodikliai.

AR LIETUVOS BENDROJO LAVINIMO MOKYKLŲ VALDYME DALYVAUJA MOKYKLŲ BENDRUOMENIŲ NARIAI?

Pirmoji prioritetas Valstybinės švietimo strategijos kryptis – valdymo tobulinimas. Siekiama įgyvendinti kokybės vadybos principus, pereinant prie tolygiai paskirstytos atsakomybės ir atskaitomybės, pagrįstos racionaliais ir skaidriais planuojamais ir skirstomais finansiniais ištekliais. Turi būti įdiegta atsakingo valdymo sistema, grindžiama į švietimo tobulinimą orientuota vadybos kultūra, visuomenės informavimu ir dalyvavimu švietimo procesuose. Tam tikslui turi būti decentralizuojamas ir dekoncentruojamas švietimo valdymas, didinamas mokyklų ir jų bendruomenių savarankiškumas, užtikrinamas jų veiklos skaidrumas. Kaip bendrojo lavinimo mokyklos pasirengusios tai įgyvendinti?

Mokyklos bendruomenę sąlyginai galima dalinti į tris vienodai svarbias dalis – mokytojus, mokinius ir mokinių tėvus. Tyrimo metu klausta, ar, mokyklos vadovo nuomone, mokytojai, mokiniai ir jų tėvai reiškia savo nuomonę dėl mokyklos vystymo krypčių. Tik atvira, informuota, įpratusi neslėpti savo nuomonės ir priimti atsakomybę už savo veiksmus bendruomenė gali toliau sėkmingai vystyti, decentralizuoti ir dekoncentruoti švietimo sistemą.

1 pav. Nuomonės dėl mokyklos vystymo krypčių reiškimo dažnumas (procentais)

Iš 1 pav. matyti, kad mokyklų bendruomenėse savo nuomonę strateginiais mokyklos tobulinimo klausimais dažniausiai išsako mokytojai. Gana aktyvūs, mokyklų vadovų vertinimu, yra ir mokiniai. Jiems dalyvavimas savo mokyklos valdyje yra ir mokymasis užaugus būti aktyviais ir sąmoningais savo valstybės piliečiais. Pasyviausi mokykloje yra mokinių tėvai. Galbūt tai galima aiškinti nenoru „pakenkti“ savo vaikams, gal tokia mokinių tėvų pozicija rodo, kad jų mokymosi bendrojo lavinimo mokykloje laikais dar nebuvo skatinama aktyvi mokinių savivalda, o gal šiuolaikiniame gyvenime jie irgi nėra skatinami aktyviai reikštis. Tik trečdalyje mokyklų, jų vadovų vertinimu, mokinių tėvai savo nuomonę reiškia aktyviai.

Lyginant respondentų atsakymus apie mokytojų, mokinių ir jų tėvų siekį išsakyti nuomonę dėl mokyklos vystymosi krypčių matyti, kad savo nuomonę dažniau išsako:

- gimnazijose ir miesto mokyklose dirbantys mokytojai;
- vidurinėse mokyklose, gimnazijose, didelėse mokyklose (turinčiose daugiau nei 40 pagrindines pareigas einančių mokytojų), taip pat miesto mokyklose besimokantys mokiniai;
- mokyklas-darželius ir pradines mokyklas lankančių, taip pat didelėse ir miesto mokyklose besimokančių mokinių tėvai.

Rečiau savo nuomonę dėl mokyklos vystymosi krypčių išsako:

- pagrindinėse, taip pat kaimo mokyklose dirbantys mokytojai;
- pradinėse mokyklose ir mokyklose-darželiuose, taip pat mažose mokyklose (turinčiose mažiau nei 25 pagrindines pareigas einančius mokytojus) ir kaimo mokyklose besimokantys mokiniai;
- gimnazijose, taip pat kaimo mokyklose ir vidutinio dydžio mokyklose (turinčiose nuo 26 iki 40 pagrindines pareigas einančių mokytojų) besimokančių mokinių tėvai.

Mokyklų bendruomenių nariai turi jausti, kad vadovams jų nuomonė yra svarbi, kad į ją yra atsižvelgiama. Todėl, skatinant mokinius, jų tėvus ir mokytojus dalyvauti mokyklos valdyje, labai svarbi yra mokyklų vadovų nuostata priimti arba nepriimti tokius mokyklos bendruomenės narių siūlymus.

2 pav. Mokyklų vadovų požiūris į bendruomenės narių reiškiamus siūlymus (procentais)

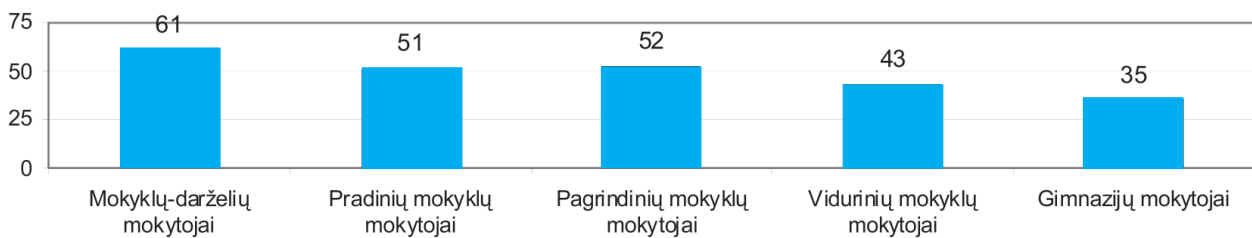

Remiantis mokyklų vadovų atsakymais galima teigti, kad mokyklos bendruomenės narių nuomonė jiems yra gana svarbi. Kad atsižvelgia į bendruomenės narių reiškiamą nuomonę, rečiau nurodė jokios vadybinės kategorijos neįgiję, taip pat mokyklų-darželių ir pradinių mokyklų vadovai.

Pastarųjų metų naujovė, reikalaujanti mokyklų bendruomenių pastangų, – šalies mokyklose pradėtas taikyti mokyklos vidaus auditas. Jį galima suprasti kaip galimybę ir būdą pačiai mokyklos bendruomenei priimti atsakomybę už savo mokykloje vykdomą ugdymo procesą, suprasti ir patikrinti, ar tas ugdymas atitinka pačių mokinių ir visos valstybės poreikius. Ne Švietimo ir mokslo ministerija ar savivaldybių švietimo padaliniai, o mokyklos bendruomenė ir jos mokytojai turi būti labiausiai suinteresuoti mokyklos ugdymo kokybe. Tai – viena švietimo valdymo decentralizacijos ir dekoncentracijos proceso išraiškų.

Šiuo metu skatinimas dalyvauti savo mokyklos vidaus audite kai kada nesusilaukia mokytojų pritarimo, nes tam jie turi skirti papildomai laiko ir pastangų. Todėl bendrojo lavinimo mokyklų vadovų klausta, kokia jų vadovaujamos mokyklos mokytojų dalis noriai dalyvauja atliekant mokyklos vidaus auditą.

3 pav. Noriai savo mokyklos vidaus audite dalyvaujančių mokytojų dalis pagal mokyklos tipą (procentais)

Apklaustų mokyklų vadovų vertinimu, noriai savo mokyklos vidaus audite dalyvauja maždaug pusė – 48 proc. šalies bendrojo lavinimo mokyklų mokytojų. Tokių mokytojų daugiau mokyklose-darželiuose ir pradinėse mokyklose, mažiau – gimnazijose.

Lyginant pagal mokyklos vietą, mokyklos vidaus audite plačiau dalyvauja kaimo mokyklų mokytojai.

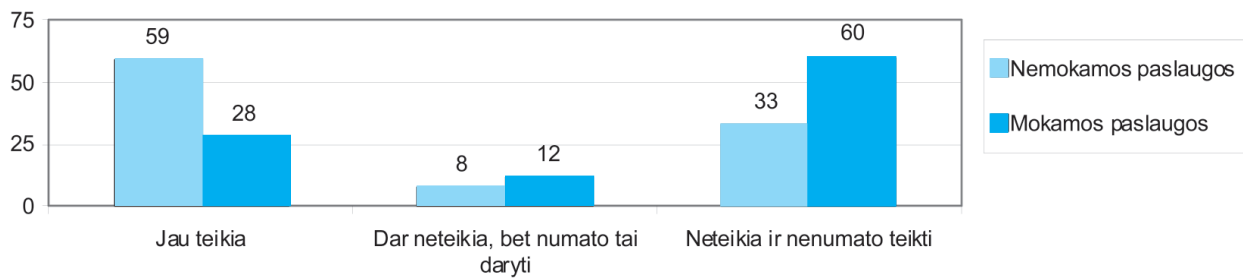
Analizuojant tyrimo duomenis paaiškėjo, kad mokytojų pasirengimas dalyvauti savo mokyklos vidaus audite labai susijęs su jų noru ir siekiu reikšti nuomonę dėl mokyklos vystymo kryptį: mokyklose, kurių mokytojai dažniau reiškia nuomonę dėl mokyklos vystymo kryptį, paprastai daugiau mokytojų noriai dalyvauja vidaus audite. Taigi mokytojų noras dalyvauti mokyklos vidaus audite priklauso nuo to, kiek demokratiškas jų mokyklos vidaus gyvenimas.

KAIP LIETUVOS MOKYKLOSE PLĖTOJAMOS PASLAUGOS VIETOS BENDRUOMENEI?

Antroji prioritėtinė Valstybinės švietimo strategijos kryptis – švietimo infrastruktūros tobulinimas. Siekiama racionalizuoti teikiamų švietimo paslaugų tinklą, plėtoti naujas švietimo paslaugas ir švietimo sistemos jungtis, socialines ir kultūrinės mokyklų funkcijas, stiprinti mokyklos ir vietos bendruomenės sąveiką. Kaip tai daro Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos?

Visas mokyklų teikiamas švietimo paslaugas vietos bendruomenei galima dalinti į dvi dalis: nemokamas ir mokamas. Teikdama paslaugas tiesiogiai su švietimo veikla nesusijusiems šalia mokyklos gyvenantiems asmenims, mokykla atsiveria vietos bendruomenei ir suteikia jos nariams galimybę pasinaudoti mokyklos ištekliais. Kai kada mokyklos teikiama paslauga gali būti susijusi su papildomomis mokyklos išlaidomis. Tada vietos bendruomenės nariai paprastai kompensuoja tokias mokyklos išlaidas.

4 pav. Bendrojo lavinimo mokyklų teikiamų paslaugų paplitimas (procentais)

Iš 4 pav. matyti, kad Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose dažnesnė nuostata vietos bendruomenei teikti nemokamas paslaugas. Jas jau teikia ar numato teikti du trečdaliai šalies bendrojo lavinimo mokyklų. Mokamos paslaugos vietos bendruomenei paplitusios mažiau – jas teikia ar numato teikti maždaug du penktadaliai mokyklų.

Nemokamos paslaugos vietos bendruomenei dažniau teikiamos pagrindinėse mokyklose, gimnazijose ir kaimo mokyklose, o mokamos paslaugos – vidurinėse mokyklose ir gimnazijose, mokyklose, kurių vadovai – vyrai, taip pat didelėse mokyklose ir miesto mokyklose.

Nemokamų paslaugų vietos bendruomenei dažniau neteikiama ir nenumatoma teikti:

- mokyklose-darželiuose, pradinėse ir vidurinėse mokyklose;
- miesto mokyklose;
- mokyklose, kurių vadovai nėra įgiję jokios vadybinės kategorijos.

Mokamų paslaugų vietos bendruomenei dažniau neteikiama ir nenumatoma teikti:

- mokyklose-darželiuose, pradinėse ir pagrindinėse mokyklose;
- kaimo mokyklose;
- mažose mokyklose (turinčiose mažiau nei 25 pagrindines pareigas einančius mokytojus);
- mokyklose, kurių vadovai – moterys arba jokios vadybinės kategorijos neįgiję asmenys.

Dažniausios yra šios nemokamos paslaugos vietos bendruomenei (buvo galima nurodyti kelis atsakymus):

- galimybė naudotis mokyklos kompiuteriais ir internetu (31 proc. mokyklų);
- galimybė naudotis mokyklos sporto baze: aikštynu ir (arba) sporto sale (29 proc. mokyklų);
- galimybė, esant poreikiui, pasinaudoti mokyklos patalpomis, pavyzdžiui, aktų sale (28 proc. mokyklų);
- galimybė naudotis mokyklos bibliotekos ir (arba) skaityklos paslaugomis (11 proc. mokyklų);
- gyventojams teikiamos mokyklos specialistų (psichologo, socialinio darbuotojo, logopedo) konsultacijos arba šių specialistų vedami kursai (6 proc. mokyklų);
- mokyklos transportas, esant reikalui, paveža ne tik mokyklos bendruomenės narius (2 proc. mokyklų);
- galimybė naudotis mokyklos valgyklos paslaugomis (1 proc. mokyklų).

Iš respondentų atsakymų matyti, kad šalies bendrojo lavinimo mokyklų turimi išteklių plačiau pradedami naudoti ir šalia mokyklos gyvenančių asmenų naudai. Taip taupomos savivaldybių lėšos: nereikia įrengti specialių sporto bazių ar interneto prieigos taškų, sujungus mokyklos ir savivaldybės viešosios bibliotekos fondus ir naujiems leidiniams įsigyti skiriamas lėšas, galima teikti kokybiškesnes paslaugas. Taip racionaliau panaudojami ir bendrojo lavinimo mokyklų išteklių – dieną jais naudojami mokiniai, vakare, poilsio ir švenčių dienomis – ir kiti vietos bendruomenės nariai.

Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos dažniausiai teikia šias mokamas paslaugas vietos bendruomenei (buvo galima nurodyti kelis atsakymus):

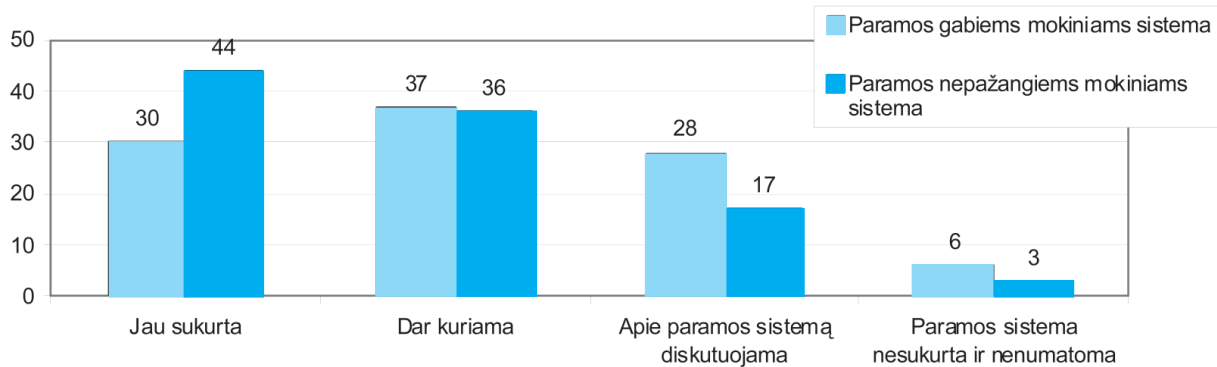
- ilgalaikė mokyklos patalpų nuoma ne pamokų metu įvairiems kitų organizacijų rengiamiems kursams ar ne švietimo įstaigų (pavyzdžiui, pašto) paslaugoms teikti (16 proc. mokyklų);
- sporto salės nuoma (12 proc. mokyklų);
- dokumentų kopijų darymas mokyklos organizacine technika (8 proc. mokyklų);
- mokamų kursų (pavyzdžiui, darbo kompiuteriu ar anglų kalbos) organizavimas (7 proc. mokyklų);
- mokyklos transporto nuoma (7 proc. mokyklų);
- mokyklos valgyklos patalpų nuoma (3 proc. mokyklų);
- interneto paslaugos (3 proc. mokyklų).

Mokyklų vietos bendruomenei teikiamos mokamos paslaugos paprastai susijusios su pagrindine jų veikla arba su platesniu mokyklų patalpų panaudojimu. Ypač tai svarbu kaime. Paprastai bendrojo lavinimo mokykla ten būna vienintelė įstaiga, todėl labai svarbu, kad ji nebūtų uždara vietos gyventojams. Pavyzdžiui, nusikopijuoti dokumentus kaimo gyventojams dėl nepakankamai išvystytos paslaugų infrastruktūros ir nesant šalia mokyklos gali būti gana keblu. Mokinių skaičius labiausiai mažėja taip pat kaimo mokyklose, todėl joms ir jų steigėjams ypač svarbu racionaliai naudoti atsilaisvinusias patalpas.

AR LIETUVOS BENDROJO LAVINIMO MOKYKLOS TEIKIA PARAMĄ GABIEMS IR NEPAŽANGIEMS MOKINIAMS?

Trečioji prioritutinė Valstybinės švietimo strategijos kryptis – paramos tobulinimas. Siekiama plėsti įvairių visuotinę ir kriterinę individualią paramą mokiniams, organizuoti materialinę, psichologinę ir kitokią pagalbą mokyklai. Mokyklose, įgyvendinančiose bendrojo lavinimo ir profesinio mokymo programas, turi pradėti veikti rizikos vaikams skirtos pedagoginės ir socialinės programos, o mokyklose, įgyvendinančiose pradinio ir pagrindinio ugdymo programas, esant poreikiui – dienos centrai. Mokyklose turi būti laidojamos lygios mokymosi starto galimybės, kuriamos galimybės reikiamai ugdyti įvairių gebėjimų ir poreikių vaikus. Ar Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos skiria dėmesio šiai ypač svarbiai veiklai?

5 pav. Paramos mokiniams sistema mokyklose (procentais)

Iš 5 pav. matyti, kad valstybinė bendrojo lavinimo sistema labiau orientuota į pagalbą nepažangiems mokiniams. Paramos nepažangiems mokiniams sistemą savo mokyklose jau turi ar baigia kurti keturi penktadaliai Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų. Truputį mažiau dėmesio mokyklų bendruomenės kol kas skiria paramai gabiems mokiniams, tačiau vis daugiau mokyklų bendruomenių supranta, kad gabūs žmonės yra Lietuvos turtas ir todėl bendrojo lavinimo mokykla privalo neparasti šių asmenų. Trečdalis apklaustų bendrojo lavinimo mokyklų vadovų teigimu, jų mokyklose paramos gabiems mokiniams priemonės jau veikia, o dviejų penktadalių apklaustų mokyklų vadovų mokyklose tokia paramos sistema diegiama. Apie specialią paramos mokiniams sistemą diegimą savo mokykloje visai negalvoja apklaustų mokyklų vadovų mažuma.

Paramos gabiems mokiniams sistemą savo mokykloje dažniau turi:

- gimnazijos ir vidurinės mokyklos;
- miesto mokyklos ir didelės mokinių ir mokytojų skaičiumi mokyklos;
- mokyklos, kurių vadovai – vyrai arba II vadybinę kategoriją turintys asmenys.

Apie paramos gabiems mokiniams sistemą dažniau dar tik diskutuojama (t. y. mokyklos tokios sistemos dar nepradėjo kurti ir neišku, ar pradės):

- pagrindinėse mokyklose;
- mažose mokinių ir mokytojų skaičiumi mokyklose;
- mokyklose, kurių vadovai – moterys arba neturintys vadybinės kategorijos asmenys.

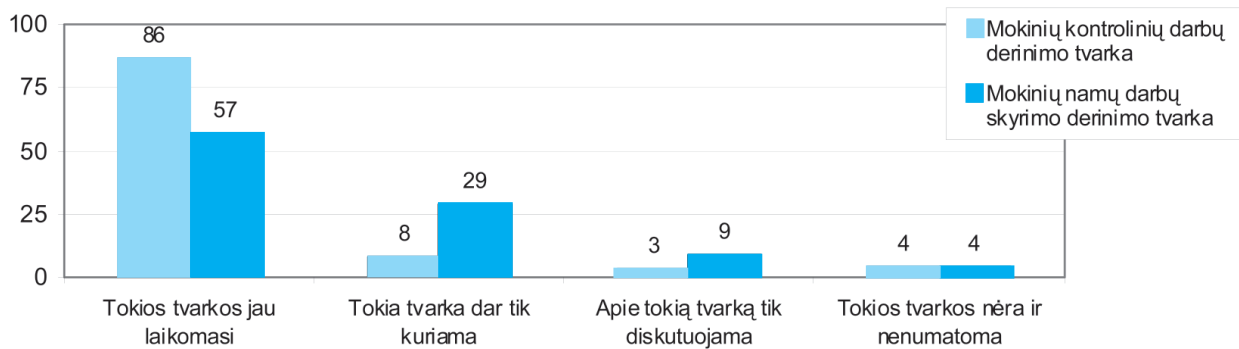
Paramos nepažangiems mokiniams sistema dažniau jau yra sukurta miesto mokyklose ir didelėse mokinių ir mokytojų skaičiumi mokyklose, o tik aptariama dažniau:

- mokyklose-darželiuose, pradinėse ir pagrindinėse mokyklose;
- kaimo mokyklose.

AR LIETUVOS BENDROJO LAVINIMO MOKYKLOSE TAIKOMI ŠIUOLAIKINIAI MOKYMOSI METODAI IR MAŽINAMAS MOKYMOSI KRŪVIS?

Ketvirtoji prioritutinė Valstybinės švietimo strategijos kryptis – turinio tobulinimas. Siekiama, kad mokymosi turinys labiau atitiktų darbo rinkos žinių visuomenės poreikius, siekiama gerinti visuotinę socialinių, informacinių, komunikacinių ir kitų bendrųjų gebėjimų ugdymą, subalansuoti mokinių mokymosi krūvius, individualizuoti mokymąsi pagal asmens poreikius ir gebėjimus. Ypač svarbiu bendrojo lavinimo mokyklos mokytojų darbo aspektu tampa mokinių mokymosi krūvio mažinimas. Mokinių mokymosi krūvį lengviausia sumažinti, mokytojams tarpusavyje derinant kontrolinių darbų ir namų darbų skyrimą. Kaip tai paplitę Lietuvos mokyklose?

6 pav. Kontrolinių darbų datų ir namų darbų skyrimo derinimas mokyklose (procentais)

Remiantis respondentų atsakymais galima teigti, kad mokinių kontrolinių darbų derinimas dažniausiai jau yra šalies bendrojo lavinimo mokyklų kasdienybė. Geriau ar prasčiau kontroliniai darbai derinami beveik visur. Rečiau derinamas mokinių namų darbų skyrimas. Tai, mokyklų vadovų tvirtinimu, daro truputį daugiau nei pusė apklaustų mokyklų. Beveik visų mokinių namų darbų skyrimo nederinančių mokyklų vadovai teigė, kad tokia derinimo tvarka kuriama ar bent apie tai mokykloje diskutuojama.

Mokinių kontrolinių darbų krūvio derinimo tvarka dažniau jau sukurta:

- pagrindinėse, vidurinėse mokyklose ir gimnazijose;
- didelėse mokinių ir mokytojų skaičiumi mokyklose.

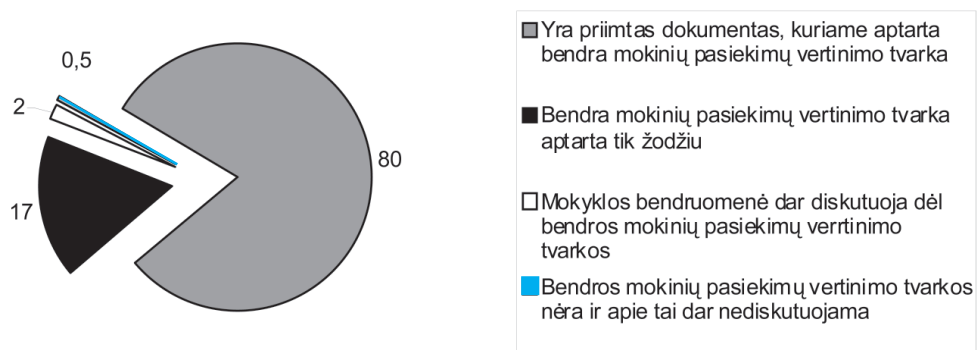
Mokinių namų darbų skyrimo derinimo tvarka dažniau jau sukurta:

- pagrindinėse mokyklose;
- nedidelėse mokyklose (turinčiose mažiau nei 25 pagrindines pareigas einančius mokytojus);
- mokyklose, kurių vadovai – moterys.

Apie mokinių namų darbų skyrimo derinimo tvarką dar tik diskutuojama dažniau kaimo mokyklose ir mokyklose, kurių vadovai – vyrai.

Mokinių mokymosi krūvio derinimo tvarka suburia mokytojus, skatina juos dirbti bendradarbiaujant. Lygiai taip pat svarbi ir mokykloje taikoma bendra mokinių pasiekimų vertinimo tvarka. Esant tokiai bendrai vertinimo tvarkai visa mokyklos bendruomenė (mokiniai, jų tėvai ir mokytojai) gali susitarti dėl mokykloje teikiamo ugdymo prioritetų, sukonkretinti teikiamo ugdymo procesą.

7 pav. Bendra mokinių pasiekimų vertinimo tvarka mokyklose (procentais)

Rengiantis tyrimui buvo nuspręsta skirti mokyklas, susitarusias dėl bendros mokinių pasiekimų vertinimo tvarkos ir esminius šios tvarkos principus apibūdinusias kokiame nors dokumente, ir mokyklas, kuriose, jų vadovų žodžiais, priimti tik kokie nors žodiniai susitarimai. Taip daryta dėl kelių priežasčių, kurių svarbiausia – jei mokykla turi pasitvirtinusi kokį nors dokumentą, tai bendra mokinių pasiekimų vertinimo tvarka paprastai būna geriau mokyklos bendruomenės aptarta ir būna lengviau pasiekti, kad jos iš tiesų būtų laikomasi kasdieniame gyvenime. Paaiškėjo, kad maždaug keturi penktadaliai Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų, jų vadovų teigimu, yra sutarę dėl bendros mokinių pasiekimų vertinimo tvarkos ir taip praktiškai įgyvendina Valstybinės švietimo strategijos nuostatą užtikrinti mokyklų bendruomenių veiklos skaidrumą.

Dokumentas dėl bendros mokinių pasiekimų vertinimo tvarkos dažniau priimtas:

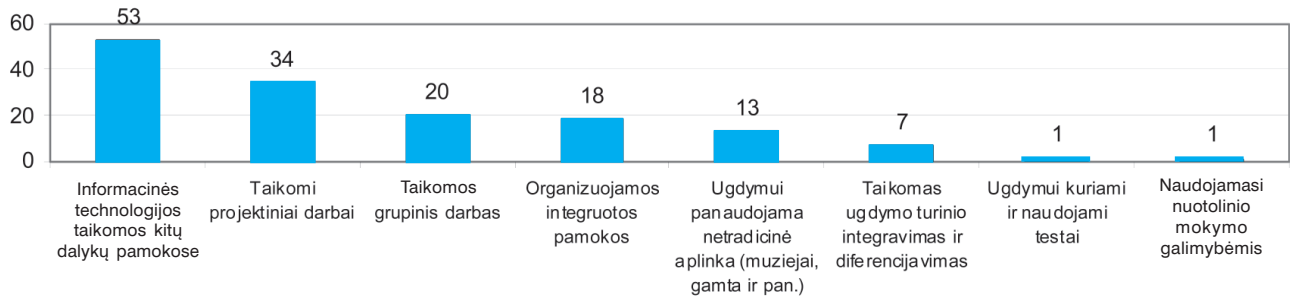
- mokyklose-darželiuose ir pradinėse mokyklose;
- miesto mokyklose;
- mokyklose, kurių vadovai – moterys.

Tik žodiniiais susitarimais dėl bendros mokinių pasiekimų vertinimo tvarkos dažniau apsiribojama:

- pagrindinėse mokyklose;
- kaimo mokyklose;
- mokyklose, kurių vadovai – vyrai;
- mokyklose, kurių vadovai dar nėra įgiję vadybinės kategorijos.

Moderni visuomenė kelia naujus reikalavimus bendrojo lavinimo mokykloms. Vienas tokių reikalavimų – ugdymo procese taikyti šiuolaikinius mokymo(si) metodus. Atsakant į klausimą apie šiuolaikinių mokymo(si) metodų taikymą buvo galima nurodyti kelis metodus.

8 pav. Šiuolaikinių mokymo(si) metodų taikymas mokyklose (procentais)

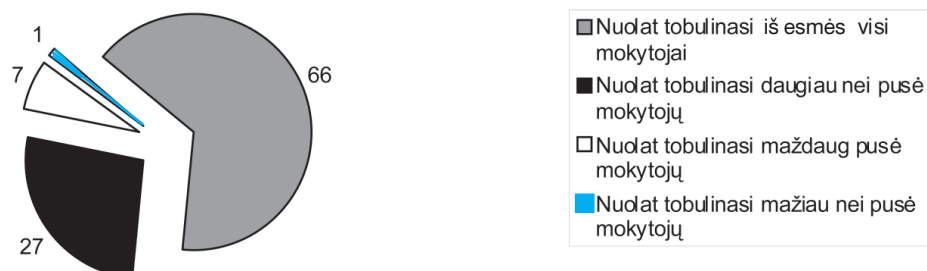
Klausimas apie mokykloje taikomus šiuolaikinius mokymo(si) metodus buvo atviras – anketoje nebuvo nurodyti galimi atsakymai, bet buvo palikta vietos respondento atsakymui įrašyti. Taip buvo galima išsiaiškinti, kokius ugdymo(si) metodus bendrojo lavinimo mokyklų vadovai laiko naujais ir pažangiais. Paaiškėjo, kad labiausiai Lietuvos mokyklose paplitęs informacinių technologijų taikymas kitų dalykų pamokose. 61 proc. apklaustų mokyklų vadovų teigė, kad bendras jų mokyklos mokytojų kompiuterinio raštingumo lygis – patenkinamas, o 39 proc. vadovų – kad jų mokyklos mokytojų kompiuterinio raštingumo lygis aukštas arba labai aukštas. Taigi, mokyklų vadovų vertinimu, jų mokyklų mokytojai pakankamai įgudę savo pamokose taikyti informacines technologijas.

Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose taip pat gana dažnai taikomi projektiniai darbai, grupinis mokinių darbas ir integruotos pamokos.

AR BENDROJO LAVINIMO MOKYKLŲ MOKYTOJAI IR VADOVAI JAUČIA KVALIFIKACIJOS TOBULINIMO POREIKĮ?

Penktoji prioritetinga Valstybinės švietimo strategijos kryptis – personalo kvalifikacijos tobulinimas. Siekiama pertvarkyti pedagogų rengimą ir kvalifikacijos tobulinimą, sukonkretinti reikalavimus mokytojams, sukurti naują mokytojų kompetencijos ir kvalifikacijos vertinimo ir tobulinimo sistemą. Apklausos metu domėtasi, kuri respondentų mokyklos mokytojų dalis, jų vertinimu, nuolat siekia tobulinti savo kvalifikaciją.

9 pav. Mokyklos pagal mokytojų, nuolat siekiančių tobulinti savo kvalifikaciją, dalį (procentais)

Mokyklų vadovų apklausos rezultatai rodo, kad beveik devyniuose dešimtadaliuose visų šalies bendrojo lavinimo mokyklų daugiau nei pusė mokytojų stengiasi nuolat tobulintis, o maždaug dviejuose trečdaliuose mokyklų nuolat tobulintis siekia iš esmės visi mokytojai. Todėl įvairių lygių švietimo vadybininkams lieka tik užtikrinti, kad visaverčiam mokytojų tobulinimuisi būtų sudarytos visos galimybės.

Mokytojų noro tobulinti savo kvalifikaciją vertinimas ir gebėjimas paskatinti mokytojus priklauso ir nuo mokyklos vadovo vadybinio stažo. Mokyklų vadovai, daugiau nei 15 metų vadovaujantys mokyklai, dažniau tvirtino, kad nuolat siekia tobulintis iš esmės visi mokytojai, o mažesni nei 10 metų bendrą vadybinį stažą turintys respondentai dažniau manė, kad nuolat siekia tobulintis tik daugiau nei pusė mokyklos mokytojų.

Ar nuolat tobulintis siekia ir bendrojo lavinimo mokyklų vadovai? 85 proc. respondentų mano, kad jie patys ir jų pavaduotojai ugdymui siekia nuolat tobulintis, o 15 proc. respondentų vertinimu, jie patys ir jų pavaduotojai ugdymui tik „ko gero, siekia“ tobulinti savo vadybinę ir pedagoginę kvalifikaciją.

Respondentai nurodė ir pagrindines bendrojo lavinimo mokyklų vadovų vadybinės kompetencijos plėtojimo kryptis:

- vadybos žinių tobulinimas (35 proc. respondentų);
- užsienio kalbų (paprastai anglų) žinių tobulinimas (19 proc. respondentų);
- psichologijos žinių įgijimas (15 proc. respondentų);
- informacinių technologijų įgūdžių tobulinimas (14 proc. respondentų);
- teisinių žinių įgijimas (11 proc. respondentų);
- gebėjimų rengti ir valdyti nacionalinius ir tarptautinius projektus tobulinimas (7 proc. respondentų);
- gebėjimų valdyti mokyklos finansinius išteklius tobulinimas (6 proc. respondentų).

KOKIU TYRIMU REMTASI ANALIZUOJANT VALSTYBINĖS ŠVIETIMO STRATEGIJOS ĮGYVENDINIMĄ LIETUVOS BENDROJO LAVINIMO MOKYKLOSE?

Švietimo ir mokslo ministerijos užsakymu 2007 m. gruodžio mėn. atlikta internetinė Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų vadovų apklausa. Apklausos vykdymą administravo Švietimo informacinių technologijų centras. Rengiantis apklausai atrinktos 23 savivaldybės, kurių teritorijoje veikiančios mokyklos pagal pagrindines charakteristikas (atskirų tipų mokyklų skaičiaus, mokinių ir mokytojų skaičiaus, miesto ir kaimo mokyklų skaičiaus santykis) atitiko visos Lietuvos charakteristikas. Šiose atrinktose savivaldybėse siekta apklausti visų mokyklų vadovus. Iš viso gauti atsakymai iš 396 mokyklų (68 proc. visų mokyklų vadovų, kuriems pasiūlyta dalyvauti apklausoje). Lyginant su visu šalies bendrojo lavinimo mokyklų skaičiumi, imties atrankos paklaida siekia 5 proc. Apklausa atliko Švietimo plėtotės centro vyriausiasis specialistas dr. Albinas Kalvaitis.

ŠVIETIMO PROBLEMOS ANALIZĖ – Švietimo ir mokslo ministerijos leidinių serija, skirta politikams, savivaldybių ir apskričių švietimo padalinių specialistams ir plačiajai visuomenei, nušviečianti kylančias ir sprendžiamas švietimo problemas. Serijoje „Švietimo problemos analizė“ pateikiama glausta, konkreti ir aktuali švietimo sistemos funkcionavimo problemų analizė. Leidiniai skelbiami ir internete adresu http://www.smm.lt/svietimo_bukle/analizes.htm.

Pasiūlymus, pastabas ar komentarus prašome siųsti Švietimo ir mokslo ministerijos Strateginio planavimo ir analizės skyriaus vedėjui Ričardui Ališauskui (ricardas.alisauskas@smm.lt).

Analizę parengė dr. Albinas Kalvaitis, Švietimo plėtotės centro Mokinių pasiekimų tyrimų skyriaus vyriausiasis specialistas.

VALSTYBINĖS ŠVIETIMO STRATEGIJOS ĮGYVENDINIMAS LIETUVOS BENDROJO LAVINIMO MOKYKLOSE

2008-10-20. Tir. 500 egz.

Išleido Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos
Švietimo aprūpinimo centras, Geležinio Vilko g. 12, LT-01112 Vilnius.
Spausdino UAB „Sapnų sala“, S. Moniuškos g. 21, LT-08113 Vilnius.

ISSN 1822-4156